

Szakmai nehézségeim Orbán Viktorral

Nem magyar állampolgárként, nem íróként, nem is egykori futballrajongóként, hanem publicistai minőségemben gyűlt meg a bajom Orbán Viktorral.

A két első szabadon választott kormányfő szakmai szempontból inyenre volt. Antall Józsefből horthysta fluidum áradt, Horn Gyulából pedig kádárista pára. Ez nem ideológiai jellemzés, és nem azért folyamodom hozzá, hogy sommásan elutasítsam minden intézkedésüket és ötletüket. Antall tudta, hogy a két világháború között Európánál demokratikusabb környezet elvárásaihoz és intézményeihez kell igazítani Magyarországot, Hornnak pedig eszébe sem jutott felszámolni a pluralizmust, ellenkezőleg, a gulyáskapitalizmust építette az egykori kádárista nómenklatúra nagy öröme. És mégis csak úgy dőlt belőlük, az elrendelés erejével, neveltetésük és első nagy társadalmi élményeik üzenete, ez határozta meg megjelenésüket, stílusukat, személyes döntéseiket, preferenciáikat. Kéri Kálmán nem magasztalhatta úgy a horthysta hadsereg történelmi küldetését, hogy Antall a nyilvánosság előtt rosszalóan összehúzza a szemöldökét, Horn pedig akkor sem határolta volna el magát számos közeli munkatársától, ha a Mátyas-templom tornyának csúcsa lóg ki nadrágzsebükből. Ha tehát az első két szabadon választott miniszterelnökről írtam, csak közírói ösztöneimre kellett hallgatnom, és akkor – legalábbis a saját értékrendem szemszögéből – nem tévedhettem nagyot.

Orbán Viktor viszont szakmailag nehezen kezelhető nehézségek elé állít. Politikai iskolaéveit átmeneti korszakban végezte el, és ezért megúsza a monolitikus nevelés egyoldalúságait. Nem egyetlen „izmus”, ízlés vagy értékrendszer árnyékában nőtt fel, és ezért nem is

kötődik semmilyen világnézeti áramlathoz. Csak következetes volt magához, amikor helyét a politikai palettán nem elvei alapján foglalta el, hanem előbb a legalkalmasabbnak vélt helyét kereste meg, és később talán majd kipróbálja, hogy innen mely elvei és miképpen érvényesíthetők. Mindebből következik, hogy az erkölcs kategóriáit idegennek érzi a politika szférájától, és ezt nem is rejti véka alá. El tudom képzelni, hogy a politikán kívül – a magánéletben vagy a kultúra birodalmában – a moralitásnak fontos szerepet tulajdonít; de a politikában csak célszerűségeket ismer el. A publicista ezért nem kérhet tőle számon erkölcsi játékszabályokat, mert azon a pályán, ahol Orbán Viktor játszik, ezek a játékszabályok nem érvényesek.

Orbán Viktor játékszabályai gátlástalanul férfiasak. Alapelve finoman így foglalható össze: „Az erősebb kankutyáé a kutyakisasszony.” Lehet ezzel az alapelvel vitatkozni? A parlamenti többség birtokában és a minél korlátlanabb médiahatalom megszerzése érdekében pártja kijelenti, hogy aki nem kormánypárti, az az ellenzékhez tartozik még akkor is, ha ország-világ előtt a kormánypartot támogatja és iparkodását kormányzati tisztségekkel díjazák. A publicista, ha ez ellen érvel, neveltségessé teszi magát, hiszen a kutya-világ csupán a fogak érvét ismeri el. Nemcsak erkölcsi vagy stílári, hanem ideológiai vitát sem célszerű folytatni Orbánnal. Az ideológiát is idegen testnek tekinti a politikában. Mivel azonban minden politikai ténykedéshez kell némi ideológiai alibi, keresett egy jó nagy léggömböt, amelyet megtölthet tetszése szerint gázzal. Kitalálta a „polgár” szót, mely Magyarországon addig nem volt még elhasználva, és sokféleképpen volt értelmezhető. Saját

értelmezése szerint rajta és pártján kívül polgár az, akit vele és pártjával éppen szövetség fűz össze. Ezt a tételt magára valamit is adó publicista nem támadhatja meg, hiszen akkor maga bizonyítaná magáról, hogy nem polgár. E meghatározás ugyanis csak kívülről kifogásolható, ámde ami kívülről jön, az a definíció szerint nem a polgárok

szava, tehát figyelmen kívül hagyható. Ellenzéki pártvezérként néha mégis ideológiai fegyverekhez folyamodott. Például idegenszerűnek mondta a Horn-kormányt, vagy tudatoson nemzetellenes kártevőknek a szabaddemokratákat. Több évig tartott, míg rájöttem arra, hogy balek vagyok, mint minden publicista, aki ilyenkor háborogni kezd. Nagydobra vertük, amit Orbán maga elé füttyörszett. Komolyan vettük tartalmilag, holott ő az ilyen huncut megfogalmazásokkal csupán a pártjaikból kiábrándult jobboldali szavazókat akarta megnyerni. Meg is nyerte őket. Hasonló észjárás vezérelte, választási stratégiáját is. Előterbe tolt gazdasági programkészítői fűt és fát ígértek, a választási győzelem után pedig bedugta őket egy skatulyába. Más közgazdászokat húzott elő, józan, kiváló szakembereket, akik félresöpörték az ígéretekkel, amelyekhez valóban nem volt közük. Közben erkölcselenségnek nevezzük ezt, a cinkosainak kell éreznünk magunkat, mert örülnék előre kitervelt pályafordulásának. A gazdaság mentesítése a populista csacskaágoktól lét-

kérdés, és jó, hogy Orbán Viktor ezen a területen egy percet sem engedi el a gyeplőt. Más téren inkább ráér – mint-hogy összegyűjtötte a nem túl eurokonform jobboldali szavazókat, valamint adni kell nekik, például némi magyarságteljesítményt. Csak remélhetjük, hogy ebből is visszavesz majd, mihelyt a szomszédainkkal újból kiéleződő ellentétek rontani kezdek európai integrációnk esélyeit. Legintimebb politikai problémája az lehet most, hogy mikor, milyen ütemben és milyen tálalásban szabadulhat meg populista és nacionalista ígéreiteitől anélkül, hogy populista és nacionalista szavazóitól is megszabadulna.

Mit tehet ilyen bonyolult személyiséggel szemközt az egyszerűbb lelkületű publicista? Újdon-sült, jobboldali szavazóit nem irigylem tőle. Kapja be ráadásul a kiszagdíkat is! És aztán mi legyen? Éles elméjű, ámde szellemtelen politizálására nem épülhet fel

citoyenekből álló polgári társadalom. Rövid távon sikereket kívánok neki, de hosszú távon roncsolónak tartom a célratörést, ha a célok függően váltakoznak taktikai igények sugallatára. Mégsem olvashatok be neki kedvem szerint, mint szép emlékeztető elődeinek. Hiszen erkölcsi és ideológiai érveket nem hozhatok fel ellene, ahogy a halakat sem beszélhetem rá, hogy ezentúl tudóval lélegezzenek. Nem is tenne jót nekik.

Eörsi István
közíró

„A kormányfő játékszabályai gátlástalanul férfiasak. Alapelve finoman így foglalható össze: »Az erősebb kankutyáé a kutyakisasszony.« Lehet ezzel az alapelvel vitatkozni?»